

Kennisalliantie
Noord- en Midden-Limburg

VWL
Samenwerkend Limburg

Visiedocument Kennisalliantie Noord- en Midden Limburg VWL Samenwerkend Limburg

TRANSMISSIE

Het visiedocument voor de Kennisalliantie Noord- en Midden Limburg is tijdens het Algemeen Bestuur van 16 februari 2011 vastgesteld.

Op basis van dit document en de uitkomsten van een aantal toekomstanalyses met betrekking tot arbeidsmarkt en beroepsbevolking in Noord- en Midden Limburg, dient besluitvorming plaats te vinden over de inhoud van de programmalijnen en de uitwerking van het programmadocument. Het visiedocument vormt een onderdeel van een aantal documenten die de totstandkoming van de Kennisalliantie begeleiden. Na de intentieverklaring in december 2009 volgde op 17 juni 2010 de vorming van één bestuur voor de bestaande regionale initiatieven op het terrein van Leren & Werken, Jeugdwerkloosheid en BètaTechniek. De formele oprichting werd gemarkeerd door een startnotitie met als uitgangspunt: in de Kennisalliantie Noord- en Midden-Limburg staat directe samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheid centraal. De Kennisalliantie moet fungeren als centraal ontmoetingspunt van bestuurders die betrokken zijn bij de werking van de lokale en regionale arbeidsmarkt, het kwalificeren van de beroepsbevolking en het intensiveren van kennis en innovatie in bedrijven en instellingen. In de Kennisalliantie geven zij richting aan hun samenwerking en stimuleren zij concrete acties. De partners van de Kennisalliantie legden sterke nadruk op een pragmatische focus: lokaal doen wat lokaal kan, in gemeenten, werkpleinen, opleidingslocaties en bedrijven.

In het visiedocument wordt de context van de regio geschilderd en de strategische richting bepaald. Het is de basis voor een te ontwikkelen programmadocument met daarin concrete acties en activiteiten.

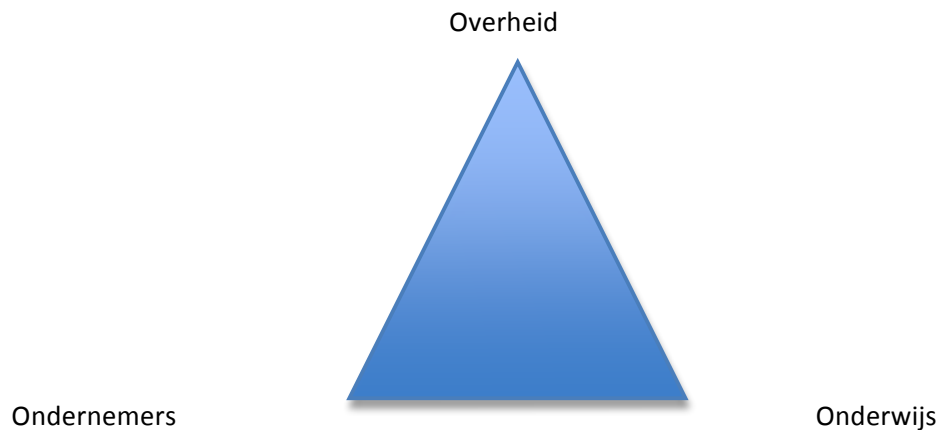
In dit document is gekozen voor Transmissie als leidend thema. Transmissie is de verbindende stap tussen de (groei-)motor en de versnelling(-sagenda). Zonder transmissie geen connectie en dus geen beweging en vooruitgang.

Doelstelling van de Kennisalliantie is om die verbinding ook daadwerkelijk te maken en gezamenlijk te werken aan een infrastructuur waarmee snel en adequaat ingespeeld kan worden op ontwikkelingen in de arbeidsmarkt. Over all doelstelling is daarbij het bevorderen van de vitaliteit van de regio Noord en Midden Limburg. Het gaat hierbij om het afstemmen van reguliere activiteiten, initiatieven en projecten die door de onderscheiden arbeidsmarktpartners ondernomen worden.

De Kennisalliantie is een belangengemeenschap en zo samengesteld dat de optelsom van de verschillende blikvelden en waarnemingen vanuit de 4 O's leiden tot een geïntegreerd beeld van de gehele (arbeids-)markt en de vragen die daarin op kwantitatief en kwalitatief gebied aan de orde zijn. De Kennisalliantie is een structurele samenwerking die een wisselwerking tussen de partners op gang

brengt. De interactie tussen de partners biedt een kader om adequaat op huidige en toekomstige vragen en problemen in de arbeidsmarkt in te spelen met als uiteindelijk doel: versterking van de regio, behoud en bevordering van welvaart en sociaal maatschappelijke ontwikkeling.

De meerwaarde van de Kennisalliantie is een driedimensionale samenhang te brengen tussen deze vragen en de doelstellingen van programmalijnen, sectorplannen en innovatietendensen.

Heel kort samengevat zien we voor de regio op korte termijn een toenemende vraag naar gekwalificeerde arbeidskrachten als gevolg van lichte groei, technologische ontwikkeling en vervanging. De veranderende demografische samenstelling (krimp, vergrijzing, ontgroening) voorspelt een mismatch tussen vraag en aanbod. Opdracht om de regio vitaal te houden is: een betere aansluiting tussen vraag en aanbod door het gecoördineerd en geïntegreerd inzetten van alle mogelijke middelen die de partners ter beschikking staan.

Missie

De Kennisalliantie Noord en Midden Limburg draagt bij aan de sociaal-economische welvarendheid van de regio.

Hoofddoelstellingen zijn:

1. De kwaliteit en kwantiteit van de beroepsbevolking op het gevraagde peil brengen en houden;
2. De interactie en samenwerking tussen de partners in de arbeidsmarkt faciliteren en resultaatgericht verbeteren;
3. De kwaliteit van de onderwijsinfrastructuur in de regio in stand te houden en daar waar mogelijk te verbeteren.

Afgeleide doelstellingen zijn:

- maximale aansluiting van initiatieven op het regionale bedrijfsleven en (zorg-) instellingen
  - het bedrijfsleven profiteert van de kennis in onderwijs voor innovatie
  - de onderwijsinstellingen profiteren van de kennis van ondernemers
- Een passende mix in de beroepsbevolking
  - Behoud van hoger opgeleiden voor de regio
  - Upgraden van huidige beroepsbevolking door gerichte opleiding
  - Moeilijk bemiddelbaren en arbeidsgehandicapten dragen naar vermogen bij

Rationale

Waarom een Kennisalliantie Noord- en Midden Limburg belangrijk is

Noord- en Midden Limburg is, net als andere regio's buiten de Randstad, in een onomkeerbaar proces van verandering. De **transitie** waar het hier om gaat is de omvorming van een traditionele maak- en transportindustrie en agro food sector die zich razendsnel aan moet passen aan de hogere eisen van ingewikkeldere vragen, toepassen van – technische – innovaties en het ontwikkelen van geïntegreerde concepten. De **regio** grenst aan en bevindt zich middenin een (inter-)nationale omgeving waar veel gebeurt. De uitdaging is om die geografische positie meer uit te buiten door een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor ondernemingen en werknemers aan te bieden. De **ambitie** van de arbeidsmarktpartners is om gezamenlijk nieuwe en innovatieve initiatieven te ontplooiën en daarmee de bestaande mismatch tussen vraag en aanbod terug te dringen. Er is nu nog sprake van een relatief hoge werkloosheid en tegelijkertijd een gebrek aan arbeidskrachten in bepaalde sectoren. Door gericht inzetten van scholing en door voor te sorteren op opleidingskeuze en -aanbod kan deze problematiek worden aangepakt.

De Kennisalliantie is een **netwerk** waarin alle betrokken partijen op basis van zelfstandigheid en autonomie samenwerken aan initiatieven die het eigenbelang overstijgen. Gezamenlijke **sturing** van de projecten en activiteiten helpt om middelen en maatregelen efficiënt en effectief in te zetten voor de gezamenlijk bepaalde strategische doelstellingen. De resultaten van **meten** van ontwikkelingen van bedrijvigheid, regionale economie en arbeidsmarkt worden zowel beter op elkaar afgestemd, alsook in hun samenhang beoordeeld en als grondslag voor gezamenlijke keuzes gebruikt.

Doelstelling is om de **infrastructuur** op het regionale niveau zo te ontwikkelen dat onderwijs en arbeidsmarktorganisaties adequaat en snel kunnen inspelen op actuele vragen uit de markt. Op vragen naar 'handen' aan het bed, de band, de toonbank, de tafel, het bureau, computerscherm of aan het stuur wordt alles in het werk gesteld om een passend aanbod te ontwikkelen. Dat aanbod kan bestaan uit specifiek opgeleide medewerkers, bedrijfsopleidingen naar wens van de opdrachtgever en andere maatwerkoplossingen. Maar ook voor de langere termijn gaat het om duurzaam inspelen op de toekomstige vraag. Daarvoor zijn arbeidsmarktverkenningen op basis van demografisch onderzoek, gecombineerd met de ambitie van de regio het uitgangspunt. Een gezamenlijk gedragen **strategie** maakt (investerings-)beslissingen gemakkelijker, toegespitster en op den duur rendabeler. Het is de kunst om de Kennisalliantie te laten functioneren in een samenhangende maar niet knellende **structuur**. De samenwerkende partners zijn allemaal vertegenwoordigd in een bestuur dat besluiten neemt over de gezamenlijke koers, activiteiten en projecten. Daarnaast biedt de samenwerking een niet verplichtend, maar richtinggevend kader voor de eigen ontwikkeling en strategie van de deelnemende partijen. De Kennisalliantie is het platform waarin de gezamenlijke **investering** in de toekomst van de regio doeltreffend gestalte krijgt. Een goed functionerend regionaal arbeidsmarktplatform is een van de belangrijkste succesfactoren voor economische ontwikkeling en weerstandsvermogen. Dit geldt eens te meer in een excentrisch gelegen regio, zoals Noord- en Midden Limburg. De **effecten** van de Kennisalliantie zijn afhankelijk van de participatie van de partners. De intensiteit van deelname staat in directe verhouding tot de resultaten. Samenwerken is moeilijker dan concurreren, maar het is de enige manier om een vitale regio te behouden en te ontwikkelen.

Na deze korte introductie op het leidende thema transmissie, volgt in de paragrafen hieronder een nadere uitwerking in de vorm van een anagram.

Tijdbeeld

We hebben in het huidige tijdgewricht te maken met een nieuw paradigma waar het voor het eerst niet alleen gaat om groei, maar om het flexibel inspelen op veranderende omstandigheden. Dat vraagt om een lerende houding. In deze regio is samenwerking tussen alle arbeidsmarktpartners, in het nieuwe perspectief van een veranderende economie en demografische ontwikkeling, opportuun. Samen gaan we op zoek naar nieuwe wegen.

Er is sprake van een economisch perspectief dat erop gericht is om zoveel mogelijk mensen aan het werk te hebben en te houden. Hiervoor is noodzakelijk dat het onderwijs aansluit op de vragen in de markt.

De partners voeren het inhoudelijk gesprek met elkaar en nemen samen beslissingen over de toekomst. Op hetzelfde moment staat de eigen positie van de verschillende partners onder druk. In regeerakkoord en ingegeven door andere externe factoren staat een verandering van taken en verantwoordelijkheden, met de daarbij behorende middelen binnen de overheidskolom voor de deur. De positie van de provincie verandert als gevolg van de adviezen van de commissie Ladders¹.

De rol van gemeenten op terreinen van zorg, onderwijs en sociaal beleid wordt groter.

In het Lissabon Akkoord is destijds vastgelegd dat een groter deel van de beroepsbevolking op ten minste basisniveau (niveau 2) gekwalificeerd moet zijn en dat waar mogelijk hogere kwalificatieniveaus gehaald dienen te worden, zodat voldaan kan worden aan de afspraak dat 25% van de beroepsbevolking een hogere (beroeps-)opleiding gevolgd moet hebben². Het oprichten van leerwerkloketten waarin UWV Werkbedrijf, onderwijsinstellingen en gemeenten samenwerken is één van de uitvloeisels van het Lissabon Akkoord.

Bovenop de doelstelling dat alle – toekomstige – werknemers ten minste opgeleid moeten zijn op MBO 2 niveau komt de vraag hoe deze kwalificatiedoelstelling te koppelen aan de vraag in de diverse sectoren. Van belang is dat zo veel mogelijk voorgesorteerd wordt op toekomstige krapte in de arbeidsmarkt. Hier is een duidelijke link met de onderwijsinfrastructuur: het onderwijs heeft te maken met een double bind: de vraag naar bereikbare opleidingen die zoveel mogelijk doorlopende leerlijnen volgen en goed aansluiten op de arbeidsmarkt moet in relatie worden gezien tot de bedrijfseconomische eisen die voor elke onderwijsinstelling gelden.

De afspraken rondom Limburg Talentrijke Regio en het project Leven Lang Leren zijn een inhoudelijke regionale vertaling van de Europese afspraken. Deze hebben grote consequenties voor de organisatie en positionering van het middelbaar en hoger beroepsonderwijs. De instellingen zijn druk bezig met transformeren van scholen. Van grotendeels gericht op (dag-)opleidingen voor adolescenten tot flexibele kennisinstituten voor de gehele beroepsbevolking. Deze ontwikkeling staat mogelijk op de tocht doordat in het regeerakkoord van het kabinet Rutte is opgenomen dat MBO-onderwijs slechts tot de leeftijd van 30 jaar vergoed wordt. Wanneer dit punt daadwerkelijk beleid wordt, staan de inspanningen rondom EVC's, opleidingstrajecten voor werkenden en de omvorming van scholen in een ander perspectief. Bovendien betekent dat, dat de afbouw van opleidingscapaciteit in Noord- en Midden Limburg sneller zal gaan en grotere gevolgen zal hebben. Zowel aan de aanbodzijde, in de zin van beschikbaarheid van onderwijsvoorzieningen, als in de betekenis van het onderwijs als arbeidsmarktsector. Wordt het onderwijs in het komende jaar nog als een van de drie groeisectoren (samen met overheid en gezondheidszorg) voorzien, de afname van de vraag die na 2012 intreedt, zal met deze ontwikkeling groter worden.

---

¹ Rapport Commissie Ladders; Ruimte, regie en rekenschap maart 2008/ ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

² Europe 2020, A european strategy for smart, sustainable and inclusive growth; European Commission, 2000

In deze regio zijn vooral van belang de ontwikkelingen in transport en logistiek, in de agro foodsector, de retail, techniek en toerisme. Ook aan de vraagzijde van de arbeidsmarkt zijn niet alle variabelen voorspelbaar en dat maakt de uitkomst van toekomstverwachtingen minder robuust. Elke verandering in regelgeving, aansturing, economie of technologie kan grote consequenties hebben. Alertheid hierop in het hier en nu blijft van levensbelang.

De ondernemers spelen op dit moment nog geen herkenbare rol in de Kennisalliantie. Het is van groot belang dat zij spoedig aan tafel komen en vanuit hun context en mogelijkheden de inhoudelijke koers mede bepalen. Het Bestuur van de Kennisalliantie legt nu contacten met een aantal gedefinieerde stakeholders in de ondernemerssfeer. Dat zijn ondernemers die meer dan hun eigen onderneming vertegenwoordigen en een opinionleader kunnen zijn voor de overige bedrijven. Omdat de gezondheidszorg een factor van grote economische betekenis is en een basispartner voor het onderwijs, wordt nadrukkelijk gezocht naar een connectie met de zorg.

Regio

De economie in Noord- en Midden Limburg is volop in beweging. Gelukkig lijken de meest sombere voorspellingen, waar een grote stijging van de werkloosheid in 2010 werd voorzien, niet bewaarheid te worden.³ Er wordt na 2010 weer een groei van de werkgelegenheid voorzien. Die groei concentreert zich vooralsnog in de eerste jaren binnen de sectoren onderwijs en gezondheidszorg. Na 2011 wordt ook voor de industriële, agro food en commerciële sector weer groei verwacht. Onduidelijk is nog wat de uitwerking van de bezuinigingsplannen van de regering zal zijn in deze regio; de voorgestelde maatregel om Mbo-onderwijs voor 30+ niet meer te bekostigen heeft niet alleen negatieve effecten op de mogelijkheden om de huidige beroepsbevolking qua kennis aan te laten sluiten op de ontwikkelingen, maar ook grote invloed op de werkgelegenheid in het onderwijs. Vast staat dat er een toenemende krapte/schaarste op de arbeidsmarkt zal ontstaan en dat er vooral behoefte zal zijn aan MBO+ opgeleide arbeidskrachten met een technische- of zorg-achtergrond. Ook in andere sectoren is de verwachting dat er sprake zal zijn van een forse vervangingsvraag. Als het ROC, als pijler binnen de onderwijsinfrastructuur, in de huidige vorm niet blijft bestaan, zal dat het onderwijsaanbod in negatieve zin beïnvloeden en kan dat uiteindelijk leiden tot een uitstroom van jonge mensen uit de regio.

De partners binnen de Kennisalliantie kunnen op deze ontwikkelingen anticiperen. Door nu reeds de verbinding tussen de partners te verstevigen, kan straks beter worden ingespeeld op actuele opleidingsvragen. Een breed onderwijsaanbod is niet per definitie een goed onderwijsaanbod; het aanbod moet aansluiten op de vraag en op de mogelijkheden. Het partnerschap tussen ondernemers en onderwijs kan nog verder worden versterkt. Uiteindelijk zal een groter gedeelte van het onderwijs in samenwerking met het bedrijfsleven worden vormgegeven en aangeboden. Daarvoor zullen ook nieuwe financieringsstructuren ontwikkeld – moeten – worden.

De regio's Noord- en Midden Limburg zijn nog geen uitgesproken krimpregio met krimp in het stedelijk gebied, zoals Zuid Limburg en Parkstad dat wel zijn. De krimp is op het platteland echter al wel manifest en zal uiteindelijk in 2040 voor Midden-Limburg meer dan 10% en voor Noord-Limburg meer dan 5% ten opzichte van 2010 bedragen.

De bevolkingsdaling wordt versterkt door: een bovengemiddelde ontgroening door een uittocht van jonge werkzoekenden naar het westen van ons land en naar België en Duitsland. Met name hoogopgeleide jongeren trekken weg uit Limburg. Naar verwachting zijn er in 2040 de helft minder jongeren dan in 1970. Ook is er sprake van een bovengemiddeld grote groep van midden- en hoge inkomens die wegtrekt uit het gebied. De potentiële beroepsbevolking neemt in Limburg af. Hierdoor is de beroepsbevolking naar verwachting in 2040 met een derde afgenomen ten opzichte van 1970. Ten opzichte van 1970 zal de groep van ouderen in 2040 vier keer zo groot zijn. De vergrijzing manifesteert zich in Limburg hiermee sterker dan elders in Nederland. Relatief veel Limburgers vestigen zich over de grens. De gevolgen van de demografische ontwikkeling op het niveau van welvaart en welzijn zijn in Limburg sterker voelbaar doordat Limburg een lagere arbeidsparticipatie

---

³ Preview RAIL resultaten Noord en Midden Limburg, 8 oktober 2010

kent dan elders in Nederland en Limburg te maken heeft met een lager gemiddeld opleidingsniveau en een hogere werkloosheid.

Voor de regio Noord-Limburg ligt het omslagpunt waarbij het aantal huishoudens gaat afnemen rond 2030, voor de regio Midden-Limburg ligt dit punt rond 2025.

Binnen de regio is niet op alle fronten sprake van een gelijk beeld en van vergelijkbare problematiek. Noord en Midden Limburg verschillen in de intensiteit van de vraag naar arbeidskrachten (en dus ook van het aanbod). De beide (sub-)regio's verschillen ook in de manier waarop de samenwerking tussen de gemeentelijke overheid is georganiseerd. Bovendien doet zich, als gevolg van gemeentelijke herindelingen, een verschuiving in het landschap voor. Door de vorming van nieuwe gemeenten ontstaat een ander evenwicht tussen wat voorheen kleine kernen en dorpen waren, in relatie tot de vier centrumgemeenten. De gemeenten Peel en Maas en Horst aan de Maas zijn nu regionale partners van betekenis geworden, zowel in de zin van het inwonertal, alsook als bestuurlijke entiteiten met hun eigen voorzieningen, verantwoordelijkheden en wensen.

De regio is de optimale schaal voor het voeren van arbeidsmarktbeleid. De provincie is te groot, de gemeenten zijn te klein om samenhangend arbeidsmarkt- en economisch beleid te voeren. In de regio komt men elkaar in meerdere rollen tegen en is er sprake van een gedeeld en erkend belang om samen te werken.⁴

Arbeidsmarkt

Naast het verwachte herstel van de groei na 2011 is er sprake van een tijdelijk nog licht stijgende beroepsbevolking. De vergrijzing leidt tot een grote, maar nog niet precies te kwantificeren, vervangingsvraag op de arbeidsmarkt. In sectoren waar de vraag vooral draait om grote volumes arbeidskrachten (agribusiness, VAL en zorg), is de verwachting dat de vraag niet – geheel – gevoed kan worden uit de eigen regio en dat er wellicht sprake zal zijn van toename van de reeds bestaande immigratie van arbeidskrachten uit andere (EU-)landen.

De regio wil en zal steeds meer inzetten op innovatie, daarvoor dient de regio aantrekkelijk te zijn voor gekwalificeerde vakmensen op MBO 3/4 niveau en voor hoogopgeleiden. Hier moet de regio concurreren met buurregio's in binnen- en buitenland en zal vooral ingezet moeten/kunnen worden op een aantrekkelijke woon- en werkomgeving, werkgelegenheid voor partners, kinderopvang en andere faciliteiten. Ook is het van belang om aandacht te hebben voor de potentiële nieuwe toetreders tot de arbeidsmarkt: inactieven (wajong, oudere werklozen, jongeren met speciaal onderwijsachtergrond), vrouwen, zelfstandigen. Hier kan, naast de immigratie uit andere landen en regio's een sleutel liggen voor de vervangings- en de innovatievragen die de komende tijd in de regionale arbeidsmarkt zullen spelen. De realiteit is dat er ook altijd een gedeelte van de bevolking niet in staat is om – volwaardig – mee te doen op de arbeidsmarkt of daar hulp bij nodig heeft. Ook deze groep verdient alle aandacht. Waar mogelijk moet ingezet worden op een zinvolle bijdrage van iedereen. Een instrument dat binnen de Kennisalliantie daarvoor kan worden gebruikt is Social Return. Social Return is het koppelen van sociale doelstellingen aan het besteden van middelen voor allerlei diensten, werken en producten met als doel opleidingsmogelijkheden, werk- of stageplekken te creëren voor mensen die nu langs de kant staan. Social Return is een aspect van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). Bij MVO neemt een bedrijf of instelling de verantwoordelijkheid voor de effecten van de bedrijfsactiviteiten op mens, milieu en bedrijfsvoering. Het bedrijf maakt bewuste keuzes om een balans te bereiken tussen People, Planet en Profit. Bedrijven kunnen zelfs nog een stapje verder gaan en zich richten op nieuwe marktkansen, groei en innovatie met winst voor mens, maatschappij en milieu. MVO krijgt binnen de Kennisalliantie de kans om van wenselijkheid naar werkelijkheid te transformeren.

De arbeidsmarkt zelf zal er in de nabije toekomst heel anders uitzien dan we de afgelopen decennia gewend zijn. De positie van werknemers verandert sterk. Nieuwe toetreders en nieuwe technologische mogelijkheden, gecombineerd met een krappe arbeidsmarkt leiden tot andere eisen en wensen van – nieuwe – werknemers. Mensen zullen meer vanuit een eigen verantwoordelijkheid

---

⁴ Presentatie prof. dr. Ton Wilthagen (UVT), Conferentie 'Geef kleur aan de toekomst' VWL, 22 november 2010

ondernemen met hun competenties. Dat zal leiden tot meer wisseling van banen en werkgevers. Ook zal een groter gedeelte van de arbeid vervuld worden door tijdelijke medewerkers, uitzendkrachten en zogeheten ZZP'ers. Een groter deel van de scholingsvraag zal in de toekomst van individuen komen.

Het Nieuwe Werken lijkt op dit moment een hype te zijn, maar zal zeker effecten sorteren voor wat betreft de voorwaarden waaronder arbeid verricht wordt. De tijd- en plaatsgebondenheid en de organisatie van de arbeid zal voor veel beroepen veranderen. Hierdoor wordt het aantrekkelijk voor groepen die nu nog een minderheidspositie op de arbeidsmarkt vervullen (niet actieven, vrouwen, jongeren, allochtonen, arbeidsgehandicapten) om toe te treden.

Bij het speculeren over de benodigde hoeveelheid arbeid om aan de vervangingsvraag tegemoet te komen moet niet zonder meer worden uitgegaan van de huidige productieniveaus. Het is zeer wel denkbaar dat zowel technologische vernieuwing, als verdere verplaatsing van productiecapaciteit naar omgevingen waar naar aard en omvang van de arbeid beter voldaan kan worden aan de vraag, zal leiden tot een reductie van de vraag in de regio Noord- en Midden Limburg.

De Kennisalliantie heeft een regionale focus maar de ambitie strekt zich uit tot buiten de grenzen van de regio. Er wordt immers samengewerkt met partners over de provincie- en landsgrenzen; er vindt immers uitwisseling plaats van studenten; zowel afzetmarkten als aanvoerbronnen bevinden zich uiteraard ook buiten de grenzen.

Nieuwe initiatieven

Onder de vlag van de Kennisalliantie is nu een aantal voormalige stuurgroepen (BètaTechniek, Jeugdwerkloosheid en Leren & Werken) en andere initiatieven samengebracht. In zekere zin is er sprake van een erfenis vanuit het verleden; bij de start van de Kennisalliantie vormden deze projecten de kern van de activiteiten. In de toekomst zal steeds een heldere afweging moeten worden gemaakt met betrekking tot de relevantie van initiatieven voor de – gehele – Kennisalliantie. Belangrijkste referentiekader daarbij is de strategische visie en missie in relatie tot de actuele situatie op de regionale arbeidsmarkt.

Het accent van de gezamenlijke activiteiten ligt op dit moment op de onderkant van de arbeidsmarkt en op de jeugd. Concrete problemen van de partners zijn: Hoe krijgen we de laagopgeleiden aan het werk; wat doen we met WSW-bedrijven en hun medewerkers; hoe voldoen we aan de vraag naar personeel in de zorg; wat is een goede manier om met arbeidsmigranten vanuit Oost Europa om te gaan.

Voorstelbaar is dat in de – nabije – toekomst ook initiatieven die gericht zijn op toename van de participatie van niet-actieven of oudere werknemers of van immigratie van arbeidskracht op de agenda zullen verschijnen. Er is behoefte aan de definiëring van nieuwe programmalijnen en clusters gericht op structuurversterking van de regionale economie en arbeidsmarkt.

Soms kan er ook sprake zijn van tijdelijke of structurele samenwerking met andere initiatieven, zoals bijvoorbeeld de Hoge Dunk in de regio Weert, Brainport 2020 in Zuid Oost Nederland. Er bestaat een Greenport convenant tussen de opleidingspartners die binnen Greenport actief zijn. Ook over de landsgrenzen heen in de beide Euregio's is er reeds sprake van samenwerking; deze kan worden geïntensiveerd.

Speerpunten

De grote gemeenten hebben elk een eigen ontwikkelingsrichting, problematiek en oplossingen voor de korte en middellange termijn. Regionaal zijn transport en logistiek, agri-business, techniek, zorg, retail en toerisme de sectoren waarop ingezet wordt.

Elke gemeente legt zijn eigen accenten. Venlo voorziet een grote groei in de als Green Park te duiden ontwikkeling met Green Port, Floriade en Trade Ports. Het verhogen van het opleidingsniveau van de eigen beroepsbevolking heeft, naast het aantrekken van kenniswerkers, prioriteit.

Roermond legt een groot accent op retail, maakindustrie en toerisme. Roermond voorziet een sterke vraag naar technisch gekwalificeerd personeel en een toenemende vraag naar personeel in de zorg.

Speerpunt is: lager opgeleide werkloze beroepsbevolking plaatsen binnen de hoge eisen van de reguliere arbeidsmarkt.

De Weerter economie kenmerkt zich vanouds door een sterk gedifferentieerde bedrijvigheid. De Hoge Dunk-regio (Weert, Nederweert, Cranendonck, Leudal) zet in op behoud en versterking van die differentiatie door op bestaande en nieuwe bedrijventerreinen ruimte te bieden aan bedrijven in alle relevante sectoren. In Weert is in de laatste decennia ook de zakelijke dienstverlening (deels met een bovenregionale functie) van betekenis geworden. Sectoren waarop specifiek wordt ingezet zijn: maakindustrie, transport & logistiek, dienstverlening (o.a. zorgsector), toerisme & recreatie en agribusiness. In Hoge Dunk-verband werken de drie O's samen aan projecten die de economische structuur en de arbeidsmarkt versterken. Het Weerter bedrijfsleven heeft intensieve relaties met bedrijven in Zuidoost-Brabant en een substantieel deel van de beroepsbevolking is daar werkzaam. Venray zet in op een vrij breed profiel, waarin zorg en onderwijs als belangrijke, maar minder gemakkelijk te beïnvloeden sectoren gepercipieerd worden. Venray wil zich in de regio onderscheiden door de focus te leggen op de dierlijke agrisector en zich te profileren als woongemeente voor mensen die werken in de regio Eindhoven/Nijmegen.

Een aantrekkelijk vestigingsklimaat met veel aandacht voor Quality of Life (huisvesting, cultuur, sport) lijkt één van de meest belangrijke 'pullfactoren' om mensen te motiveren zich – blijvend – in de regio te vestigen. Een daadwerkelijk succesvol vestigingsbeleid voor bedrijven is de resultante van een combinatie van harde en zachte, stuurbare en minder beïnvloedbare factoren. Factoren die daarbij op het niveau van het lokaal bestuur wel stuurbaar zijn, zijn: ambitie, focus, gevoel voor timing en een open blik naar buiten.

Zonder vooruit te lopen op de inhoudelijke keuze voor programmalijnen, kan op basis van de beschikbare analyses (Bureau Louter en Prismant), aangenomen worden dat de Kennisalliantie zich in elk geval zal richten op de sectoren techniek en zorg. Beide sectoren bestrijken een breed terrein en koersen af op een voorspelbaar kwalitatief en kwantitatief tekort in de komende periode.

Monitoring

Informatie is wezenlijk. Het vormt veelal de grondslag voor ingrijpende strategische beslissingen. Er is relatief veel informatie beschikbaar over de regionale arbeidsmarkt(-ontwikkeling) in Noord- en Midden Limburg. Denk aan RAIL en BEL, beide inmiddels weer door E'til specifiek voor Limburg ontwikkeld. Landelijk maakt CBS de Pearl gegevens, die ook als informatiebron kunnen fungeren. Rail lijkt een wat somberder beeld voor de ontwikkeling van beroepsbevolking en arbeidsmarkt te genereren dan de laatste versie van Pearl, die in het rapport van de commissie Deetman over de bevolkingskrimp in Zuid Limburg wordt geciteerd.

Met name de RAIL informatie wordt als basisinformatie gebruikt voor specifieke beleidsverkenningen rondom de arbeidsmarkt die door partijen wordt opgesteld. De presentatie van RAIL 2010 staat voor begin 2011 op de agenda. Van belang voor een beeld van de toekomstige personeelsbehoefte in Greenport wordt de, in opdracht van de Provincie Limburg opgestelde, Human Capital Roadmap. Op basis van actiegericht onderzoek wordt hierin voor de Greenport de geprognosticeerde personeelsbehoefte afgezet tegen de uitstroom van schoolverlaters en andere wervingsmogelijkheden zoals omscholing, werkzoekenden en werkenden. Ook deze komt in 2011 beschikbaar.

Het beroepsonderwijs brengt jaarlijks het rapport MBO in Kaart uit, waar de adherentie van de diverse opleidingen binnen het MBO in beeld wordt gebracht.⁵ Met het oog op besluitvorming die tot een toekomstbestendige onderwijsinfrastructuur moet leiden, is eerder dit jaar het rapport Beroepsonderwijs in Limburg 2020 uitgebracht. Het gaat hier om een prognose van toekomstige onderwijsdeelname en een scenariostudie door het IVA in opdracht van de arbeidsmarktpartners die de bestuurders in de onderwijskolom, samenwerkend in het Beleidsoverleg Beroepsonderwijs

---

⁵ MBO in Kaart; een actuele kaart van het Middelbaar Beroepsonderwijs in Limburg, Arcus College, Citaverde College, Gilde Opleidingen, Leeuwenborgh Opleidingen, juni 2010

(voorheen het Hattems overleg).⁶ De studie moet informatie bieden om gefundeerd te kunnen besluiten over verdeling van opleidingsmogelijkheden over de regio. Hiermee loopt de regio vooruit op een landelijke ontwikkeling: de invoering van regionale overlegtafels van onderwijs en ondernemers over onderwijsinfrastructuur. De Kennisalliantie (VWL Samenwerkend Limburg) kan een belangrijke rol spelen in het gewenste overleg tussen beide velden. Toekomstvoorspellingen zijn per definitie beleidsarm. Het zijn extrapolaties van de bestaande situatie en van het verleden. Veel laat zich ook niet voorspellen. Nieuwe technologie, economische ontwikkelingen, migratie naar en vanuit de buurregio's (en verder) kunnen grote impact op de daadwerkelijke ontwikkeling hebben. Belangrijk is dat we ons hiervan bewust zijn. Intussen leven we in de werkelijkheid van het hier en nu. In het hier en nu doen zich de kansen voor. Daar moeten we samen alert op zijn en direct op in kunnen spelen. Daarin toont zich de relevantie van de structurele samenwerking van alle arbeidsmarktpartners.

Innovatie

Innovatie is de kurk waarop de economie drijft en talentontwikkeling is op zijn beurt een onontbeerlijke voorwaarde voor innovatie. Talentontwikkeling start in het voortgezet onderwijs met het maken van een passende opleidingskeuze en identificatie van gericht gemotiveerde leerlingen met competenties voor specifieke vakgebieden.

Uit het rapport van bureau Louter, evenals uit RAIL 2011 blijkt dat meer leerlingen in de toekomst voor een opleiding in een technische richting zouden moeten kiezen om voldoende aan te sluiten op de voorspelde vraag naar technisch opgeleid personeel.

Daarvoor dient het opleidingsaanbod aantrekkelijk en uitdagend te zijn met veel aandacht voor techniek (vanaf het basisonderwijs tot het Technasium en vooropleidingen voor technische studierichtingen in het HBO en WO).

De regio is sterk in het toevoegen van waarde binnen logistieke processen (Value Added Logistics). Ook is er sprake van een sterke technische MKB sector (tot 100 medewerkers) met bedrijven die in gespecialiseerde markten opereren. De traditionele metaalsector transformeert in een rap tempo in de richting van geïntegreerde technische concepten (mechatronica). In het daadwerkelijk doorzetten van deze ontwikkeling speelt het beroepsonderwijs een cruciale rol. Innovatie vraagt om een nauwe samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven. De toenemende complexiteit vraagt om kwalificatie van medewerkers op MBO+/HBO niveau. Dat impliceert een goede onderwijsinfrastructuur met doorlopende leerlijnen van VMBO naar MBO-4, Associate Degree en HBO opleidingen in de regio of goed bereikbaar vanuit de regio. Voor een goede opleiding is men bereid om een aanvaardbare reisafstand te overbruggen. Bekend is dat in de regio Noord- en Midden Limburg relatief veel MBO en HBO studenten hun opleiding buiten de eigen regio volgen. Wanneer ook de stage niet in de regio plaatsvindt, is er gevaar voor een braindrain naar andere regio's.

Voor de verdere technische en bedrijfskundige doorontwikkeling is een goede verbinding met kennisinstituten onontbeerlijk. De Technische Universiteit Eindhoven (TU/e) is daarbij voor de techniek een voor de hand liggende partner. De Universiteit Maastricht manifesteert zich ook in de regio met de combinatie techniek en bedrijfskunde. Ook op het gebied van scholing en onderzoek in de agro food sector bestaat een goede samenwerking tussen de Hogere Agrarische School, Wageningen Universiteit en VHL. De Kennisalliantie moet zich ten doel stellen deze connecties te bevorderen.

De grootste ontwikkeling in de – aanpalende – regio Eindhoven is het Brainport 2020 project dat als doelstelling heeft om tot de top 3 van de Europese toptechnische regio's te behoren en wereldwijd een plaats in de toptien te bezetten. De focus ligt op: Materials, Agri Business, Design en Mobility. Een innovatief MKB en innovatieve supply chains in de ommelanden zijn voorwaarden voor het bereiken van de doelstellingen. Voor Noord- en Midden Limburg betekent dat: een grote(re)

---

⁶ ⁶ Beroepsonderwijs Limburg 2020; Verwachte leerlingaantallen in het vmbo en mbo in de provincie Limburg, Tilburg, maart 2010

investering (maar ook rendement) in Research & Development. Een mooi voorbeeld is de logistiekopleiding die Fontys Hogeschool in Venlo aanbiedt. Deze is samen met het bedrijfsleven ontwikkeld en zorgt voor voldoende HBO-afgestudeerde medewerkers om de innovatie in de logistiek stevig te verankeren.

Gezamenlijk optrekken met Brainport 2020 en Greenport Venlo moet als resultaat opleveren: meer overheidsinvesteringen in R&D in Zuid Oost Nederland. Het is een gezamenlijk belang om de regio beter op de kaart te zetten. Hier kan ook uitstekend worden aangesloten bij het project Pieken in de Delta, waarin de investeringen van de Rijksoverheid in de regionale economieën worden toegespitst op specifieke sectoren. Voor de regio Zuid Oost Nederland zijn hierin de volgende kennisassen gedefinieerd:

- high tech systemen & materialen;
- food & nutrition;
- life sciences & medische en bio based technologie.

Samenwerken

Samenwerken is moeilijker dan concurreren. Echte samenwerking betekent: halen en brengen en elkaar ook daadwerkelijk iets gunnen. Soms gaat de kost voor de baat uit; dat kan niet anders. Samenwerking krijgt alleen maar vorm als er sprake is van een gedeelde visie op de toekomst. Dit visiedocument poogt een eerste stap in de richting van een realistische contextbeschrijving met kansen en bedreigingen te zetten. In een visie ligt ook de richting van de gezamenlijk te maken – strategische - keuzen besloten.

Partners hebben de verantwoordelijkheid naar elkaar toe om steeds de gemaakte afspraken na te komen en te zorgen voor een goede vertegenwoordiging op de diverse (overleg-) niveaus en een adequate doorkoppeling van beleidsafspraken binnen de eigen organisatie.

Om de samenwerking soepel te laten verlopen, maar tegelijkertijd een (samen)bindend karakter te geven, kan een aantal duidelijke afspraken en uitgangspunten worden opgesteld. Tijdens de laatste VWL-conferentie formuleerde prof. dr. Ton Wilthagen (UvT) zelfs 10 geboden. De belangrijkste daarvan zijn: het bedrijfsleven, inclusief MKB, moet voorop staan; kies speerpuntsectoren; voorkom belangenstrijd en houd rekening met verschillende prestatie-indicatoren; eis experimenteerruimte.

De tien geboden van prof. dr. Ton Wilthagen

- 1 Bedrijfsleven moet voorop en centraal staan: probleemeigenaar!*
- 2. Voorkom belangenstrijd tussen bedrijfsleven enerzijds en gemeentelijk-bestuurlijke samenwerkingsverbanden!*
- 3. Zelfde geldt voor relatie tussen de diverse gemeenten/colleges onderling (met name rol centrumgemeente) en bestaande arbeidsmarktorganisaties; elkaar vertrouwen is cruciaal!*
- 4. Heb aandacht voor de verschillende "afrekencriteria" waarmee de diverse partijen te maken hebben!*
- 5. Blijf niet hangen in oeverloos overleg en praten: voeg daad bij het woord!*
- 6. Vind het wiel niet steeds opnieuw uit: geef je rekenschap en leer van activiteiten die al liepen en lopen!*
- 7. Eis – zelfbewust – experimenteer- en manoeuvreerruimte van de nationale overheid!*
- 8. Richt je op speerpuntsectoren, maar neem het MKB mee. Realiseer je dat de eigenaar van grote bedrijven niet altijd in de regio zelf zit – hoe ga je daar mee om?!*
- 9. Strategisch en lange termijn handelen moet voorop staan: niet slechts subsidiegedreven en daarmee tijdelijk. Agendavorming, informatievoorziening en monitoring!*
- 10. Zoek een onvermoeibaar boegbeeld/ architect/ambassadeur uit het bedrijfsleven.*

Synergie

De Kennisalliantie is te kenschetsen als een belangengemeenschap; kenmerkend voor een dergelijke samenwerkingsverband is het vanuit de eigen – juridische – entiteit samenwerken aan het gemeenschappelijk belang van – in dit geval - een goed functionerende regionale arbeidsmarkt en onderwijsinfrastructuur. De belangen van alle betrokken arbeidsmarktpartners zijn parallel en

aanvullend. Door een duidelijke koppeling te maken tussen aanbodversterkende programma's en onderwijs met de sectoren en branches op de arbeidsmarkt, ontstaan logische en gerichte programmalijnen. Een kernkwaliteit die de Kennisalliantie wil uitdragen is de bundeling en oplossingsgerichtheid van arbeidsmarktgerichte initiatieven.

Hierbij past een zo licht mogelijke structuur; de Kennisalliantie is geen nieuwe bestuurlijke laag en wil dat vooral ook niet zijn. De kern is het samenbrengen van partners en hun belangen in programmalijnen die ondersteunend kunnen zijn aan de regionale ontwikkeling.

Zoals de plannen nu voorliggen zijn de Platformbijeenkomsten, die vier keer per jaar voorzien worden, het ontmoetingspunt voor alle betrokkenen bij de Kennisalliantie. De gedachte is dat hier specifiek de contacten met ondernemers en de overige O's plaatsvinden en dat concrete initiatieven hier – kunnen – ontstaan. Belangrijke partners die vanaf het voorjaar 2011 betrokken zullen – moeten – worden zijn ook de kleinere gemeenten en de nieuw gevormde gemeenten.

Ook de samenwerking met de initiatieven gericht op gebiedsontwikkeling in Noord- en Midden Limburg zijn aangewezen partners voor de Kennisalliantie. De agenda's komen voor een groot deel overeen; zij richten zich ook op economie, scholing en arbeidsmarkt. Hier is veel synergiewinst te boeken.

Internationalisering

De regio Noord- en Midden Limburg ligt geografisch midden in de toptechnologische regio ELAT. Die ligging impliceert nog niet dat de regio ook daadwerkelijk deel uitmaakt van de activiteiten binnen ELAT. Ook ligt de regio strategisch in de lijn Rotterdam – Duisburg. Venlo vormt een logistieke 'hub' in de internationale transportbewegingen van goederen richting Duitsland. Voorsprong op dit terrein betekent echter niet automatisch dat de huidige positie gehandhaafd of uitgebreid kan worden. In Duitsland staan op dit terrein – ook – ontwikkelingen te gebeuren. Belangrijk hierbij is een goed (ontwikkelings-)partnerschap tussen alle partijen. De bestaande internationale samenwerking tussen onderwijspartijen kan hiertoe ten voorbeeld dienen.

Effecten

De Kennisalliantie heeft als doel het functioneren van de regionale arbeidsmarkt in Noord- en Midden Limburg te verbeteren. De te bereiken gezamenlijke resultaten behoeven een strakke definiëring, opdat sturing van proces (AO/IC) en outcome ook daadwerkelijk mogelijk is. Concrete acties en activiteiten komen aan de orde in het programmadocument.